

בס"ד, כ"ב שבט התשפ"ו

מנחות כ"ט – מעשה המנורה, כתיבת סת"ם ופסולי ספרי תורה

שאלות:

1. אבינועם ראה את המנורה שבנו במכון המקדש ושאל למה היה צריך מדרגות לטפס אליה?

מעשה המנורה

- בדברי **שמואל** בשם אותו זקן בדף הקודם ראינו שגובה המנורה הוא 18 טפחים. בדף שלנו **רב** אמר שגובהה של המנורה תשעה טפחים.
  - **רב שימי בר חייא** הקשה ל**רב** ממשנה שאומרת שהייתה אבן עם שלוש מדרגות שהכהן היה עומד עליה להטיב את הנרות, ואם המנורה רק 9 טפחים – למה צריך את זה? **רב** ענה לו שכוונתו 9 טפחים משפת הקנים (מהמקום שיוצאים הקנים הנמוכים ביותר) ולמעלה יש תשעה טפחים (וכן משם למטה תשעה).
- אגב הדיון במנורה, הגמרא שואלת על הפסוק בדברי הימים: "וְהַפָּרֵחַ וְהַנֵּרוֹת וְהַמְּלָקָחִים זָהָב הוּא מְכֻלּוֹת זָהָב".
  - **רב אמרי** מפרש: המנורה כילתה (גמרה) את כל הזהב הסגור של שלמה, כי **רב יהודה** אמר בשם **רב** ששלמה עשה עשר מנורות, וכל אחת הביא לה אלף כיכר זהב, שצירפו אלף פעמים לכור ונשאר מהן כיכר אחד.
  - הגמרא שואלת איך אפשר לומר שנגמר הזהב של שלמה? הרי היה עשיר גדול שכתוב בפסוק מאוחר יותר "אֵין כֶּסֶף נֶחֱשֵׁב... לְמֵאוֹמָה". הגמרא מתרצת: שרק הזהב הסגור נגמר.
  - הברייתא מספרת שפעם אחת מנורת בית המקדש שקלה דינר זהב אחד יותר על של משה, והיה צריך להכניס את הזהב שלה 80 פעמים לכור רק בשביל להיפטר מהמשקל של דינר אחד, למה אצל שלמה מספיק פעם אחת להוריד משקל של כור? והגמרא מתרצת שזה המצב אחרי שזה נשרף יפה והזדקק בימי שלמה, עכשיו זה מאבד הרבה פחות בכל שריפה.
- **רבי שמואל בר נחמני** בשם **רבי יונתן** דרש את הפסוק "עַל הַמְּנֹרֶה הִטְהָרָה" מלמד שירדו מעשיה ממקום טהרה (מן השמיים הראו למשה את המנורה כיצד לעשות אותה).
  - והגמרא מקשה: אם ככה, גם על השולחן שכתוב "טהור", נפרש שירדו מעשיו מהשמיים? אלא, בשולחן זה בא ללמד שהוא מקבל טומאה.
  - הגמרא מבררת, הרי כלי שאינו מטלטל ("עשוי לנחת") לא מקבל טומאה, אלא המילה "טהור" מלמדת שמגביהים את השולחן לעולי רגלים ומראים להם את לחם הפנים (ואת הנס שנעשה לו שהוא נשאר חם לאחר שבוע), ולכן החידוש הוא שהוא מקבל טומאה. אבל המנורה היא כלי מתכת וברור שמקבלת טומאה, לכן המילה טהורה אצלה מלמדת שירדו מעשיה מן השמיים. והגמרא דנה בהמשך איזה דברים שהתקשה בהם משה ירדו מהשמיים.

- הגמרא מביאה ברייתא שרבי יוסי ברבי יהודה אומר שארון של אש, שולחן של אש ומנורה של אש ירדו מהשמיים, וראה משה ועשה כמותם (כי כתוב "וַיִּרְאֶה וַיַּעֲשֶׂה כְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אָתָּה מְרַאֶה בְּהָר"), וזה לא דומה למשכן כי שם כתוב "כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתִי" ולא כתבניתו.
- רבי יוחנן אומר שגבריאל הראה למשה את מעשה המנורה. **תנא דבי רבי ישמעאל** אומר: ששלושה דברים היו קשים למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו: מבנה מנורה, ראש חודש כמה גודל הלבנה בשביל קידושה, ושרצים איזה טהור ואיזה טמא, שבכולם כתוב נוסח 'וזה' כמו וזה מעשה המנורה, (ויש אומרים אף הלכות שחיטה, מהו אזור השחיטה המדוייק).

2. איציק חושש שהרגל של הה"א במזוזה שלו, קצרה מידיי, יש מקום לחשש?

אותיות מעכבות בכתיבת סת"ם

- המשנה אמרה שאפילו אות אחת מעכבת במזוזה ותפילין. הגמרא שואלת: הרי זה דין פשוט, כי נדרשת כתיבה תמה ושלימה. **רב יהודה** בשם **רב תירץ**: שהכוונה אפילו לקוצה של יוד כלומר, הרגל הימנית של היוד.
  - הגמרא שואלת: שגם זה פשוט, הרי האות לא קיימת בלי זה? לכן הגמרא מתרצת שזה בא ללמד הלכה אחרת של **רב יהודה** בשם **רב**, ש"כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה" (כלומר, דבוקה לאות אחרת) – פסולה.
  - **אשיאן בר נדבך** אמר בשם **רב יהודה**: שאם ניקב תוכו של ה"י (הרגל הקטנה שבתוך הה"י) – כשר. יריכו הרגל הימנית, לפי הפירוש הראשון ברש"י – פסול.
  - **רבי זירא** בשם **רב הונא ורבי יעקב** בשם **רב יהודה אמרו**: שאם ניקב יריכו של הה"י – אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה (יוד) – כשר, ואם לאו – פסול.
  - והגמרא מביאה מעשים בפסולי אותיות, לאגרא חמיו של **רבי אבא** נפסקה הרגל של הה"י במילה "העם" בתפילין על ידי נקב, ו**רבי אבא** פסק לו: אם משתייר בו כשיעור אות קטנה – כשר.
  - ראמי בר תמרי שאל את **רבי זירא** על וי"ו של "ויהרג" (ויהרג ד' כל בכור בארץ מצרים) שנפסקה ודמתה ליוד. **רבי זירא** אמר: להביא תינוק שלא חכם ולא טיפש (אם הוא חכם מדי הוא יודע לקרוא מעצמו ואם הוא טיפש הוא יודע לקרוא רק אות שלמה). אם קורא אותה ויהרג – כשר, אם קורא יהרג – פסול.

3. האם לרבי עקיבא היו השגות גדולות ממשה רבינו?

סודות הכתרים והאותיות

- אגב הדיון בפסולי האותיות בכתיבת סת"ם, הגמרא מביאה את המעשה המפורסם של משה רבנו שעלה למרום וראה את **רבי עקיבא**.
  - **רב יהודה** אמר בשם **רב**: בשעה שעלה משה למרום, מצא את הקב"ה קושר כתרים (תגים) לאותיות התורה. כששאל מי מעכב על ידך (כלומר, מי מעכב את מה שכתבת, שאתה צריך להוסיף עוד כתרים, המהרש"א מסביר: שהרי ממילא אף אחד לא מבין בזה חוץ ממך ואתה לא צריך לכתוב), הקב"ה השיב: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות, **עקיבא בן יוסף** שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ תילין תילין של הלכות.

משה הלך וישב בסוף שמונה שורות, וראה את רבי עקיבא דורש, ולא הבין דבר. כששאלו התלמידים מנין לו דבר מסוים, הוא אמר: "הלכה למשה מסיני". ונתיישבה דעתו של משה. (הבן יהוידע אומר, שמשה כבר נולד ולכן לא יכל לתפוס את כל המחשבה כשהוא בגוף ברגע אחד, ורבי עקיבא למד הכל ברמה של הנשמה לפני שנכנסה לעוה"ז בגוף...)

משה חזר ובא לפני הקב"ה ואמר: "רבונו של עולם, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה לידי? הקב"ה השיב לו: "שתוק כך עלה במחשבה לפני". (זה מה שאמר הבן יהוידע שהקב"ה אמר למשה שזה קיים אצלו במחשבה, הוא רק עוד לא הגיע לזה בהיותו בגוף. אפשר להאריך בפירושים על האגדות, אבל הרעיון המרכזי כאן הוא שאנחנו לא מבינים חשבונות שמיים).

משה ביקש לראות את שכרו, וראה ששוקלין בשרו במקולין. משה אמר: "זו תורה וזו שכרה?" הקב"ה השיב לו: "שתוק כך עלה במחשבה לפני".

רבא אמר: ששבעה אותיות שעטנ"ז ג"ץ צריכות שלושה זיונין (תגים) בכל אחת מהן במקום מסוים (למשל, ברגל השמאלית שבשי"ן. שלושה תגים: אחד נוטה לימין, אחד לשמאל ואחד למעלה).

סוד ה"י וי"ד:

צורת החי"ת והה"י: רב אשי ראה סופרים דייקנים מבית רב שעשו חטוטרות (כמו תג בפינה השמאלית העליונה, מלשון מקל – לפירוש רש"י) לגג של חי"ת רמז ל"חי הוא ברומו של עולם". וגם תלו את הרגל השמאלית של ה"י באוויר ולא דבוקה לגג. והסיבה היא כמו שרבי יהודה נשיאה שאל את רבי אמי לפירוש הפסוק "בְּטַחֲוֹ בְּדִ עָדִי עַד כִּי בְּיָה ד' צוֹר עוֹלָמִים". למה כתוב "בְּיָה" ולא כתוב "יָה"?

על זה ענה רבי יהודה ברבי אילעאי: הקב"ה ברא שני עולמות: אחד בה"י (העולם הזה שכתוב עליו 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם' = בה' בראם – דומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת לתרבות רעה יצא מלמטה) ואחד ביו"ד (העולם הבא). רגל הה"י תלויה באוויר, שאם חזר בתשובה – מכניסים אותו מן הפתח העליון, כי בא לטהר – מסייעין אותו (יוצרים בשבילו פתח מיוחד). ויש תג לה"י שאם חוזר בתשובה הקב"ה קושר לו כתר.

העולם הבא נברא ביו"ד כי, כי צדיקים מועטים בעולם הבא, והיו"ד ראשו כפוף כי ראשיהם כפופים מפני מעשיהם שאינן דומים זה לזה, ומתביישים אחד מחברו.

4. דוד קרא בתורה ומצא חמש טעויות בספר התורה, האם צריך לגנוז אותה?

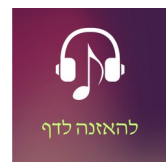
תיקון וגניזת ספרי תורה

רב יוסף אמר שיש שתי הלכות שרב אמר בעניין ספר תורה ויש ברייתא שסותרת אותו. אחת מהן: שספר תורה שיש בו שתי טעויות בכל דף – יתקן; שלוש – יגנוז. והברייתא חולקת: שלוש טעויות – יתקן, ארבע – יגנוז.

ברייתא אחרת אומרת: שאם יש בספר דף אחת שלימה (בלי טעויות) – היא מצלת על כולו (ומתקנים את כל הספר).

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

- רבי יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב אמר: שזה רק אם כתוב רובו של הספר כראוי.
- אם בדף ה"שלם" יש שלוש טעויות (שניתן לתקן), רב יוסף אמר: הואיל וניתן לתקנו, הוא נחשב שלם ומציל על כולו. ושהדין של גניזה בארבע טעויות נאמר רק באותיות חסירות, רב כהנא אמר שאז הספר נראה כמנומר (לא אחיד, כי מוסיפים אותיות חסרות מעל השורה וזה לא יפה). אבל יתירות (אותיות מיותרות, שניתן למחוק) – כשר.